

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2003 vp

Valtioneuvoston selonteko Makedonian Concordia-operaation voimankäyttösääntöjä koskevasta varaumasta sekä Naton voimankäyttösäännöistä evakuointitilanteessa

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä syyskuuta 2003 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon (VNS 3/2003 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Markus Lyra, ulkoasiainministeriö
- majuri Petri Kosonen, pääesikunta.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Tasavallan presidentti päätti 13 päivänä maaliskuuta 2003 Suomen osallistumisesta Euroopan unionin (EU) ensimmäiseen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Concordiaan Makedoniassa. Ennen päätöstä valtioneuvosto kuuli 11 päivänä maaliskuuta 2003 rauhanturvaamislain 2 §:n 1 momentin mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaa.

Rauhanturvaamislain 2 §:n 2 momentin mukaan perinteistä rauhanturvaamista vaativammat voimankäyttösäännöt edellyttävät eduskunnan täysistuntokäsittelyä ennen asiaa koskevan esityksen tekemistä tasavallan presidentille. Concordiaan liittyvissä voimankäyttövaltuuksissa oli kaksi yksittäistä seikkaa, jotka edellyttivät rauhanturvaamislain mukaan asian täysistuntokäsittelyä eduskunnassa.

Concordian voimankäyttösäännöissä on kohta, joka mahdollistaa voimankäytön tarkoin erikseen määrättyssä tilanteessa vihamielisen aikomuksen osoittajaa kohtaan (ns. hostile intent). Toiseksi, mikäli Concordiaa toteuttavat EU:n lä-

hettämät rauhanturvaajat jouduttaisiin turvallisuustilanteen radikaalisti huonontuessa hätäevakuoimaan Makedoniasta, Nato toteuttaisi hätäevakuoinnin ja soveltaisi tällöin Concordian omia voimankäyttösääntöjä laajempia voimankäyttösääntöjä, jotka vastaavat Kosovon kriisinhallintaoperaation (KFOR) voimankäyttösäännöksiä.

Voimankäyttösäännöt eivät ole sisältönsä puolesta Suomen kannalta ongelmallisia ottaen huomioon, että varsin samansisältöisiä sääntöjä sovelletaan edellä mainitussa KFOR:ssa sekä SFOR:ssa (Stabilization Force) Bosnia ja Herzegovinassa ja ISAF:ssa (International Security Force) Afganistanissa. Hallitus on antanut näiden operaatioiden osalta selonteot eduskunnan täysistunnon käsiteltäviksi ennen esityksen viemistä tasavallan presidentille.

Makedonian Concordia-operaatio on tehtäviensä luonteen perusteella tyypillinen ns. perinteinen rauhanturvaoperaatio. Operaation alussa arvioitu turvallisuusuuhkien riskitaso on säilynyt

alhaisena, ja tilanne alueella on rauhallinen. Euroopan unioni päätti heinäkuussa Concordia-operaation lopettamisesta 15.12.2003. Todennäköisyys joutumisesta tilanteeseen, jossa olisi pohdittava hyökkäyksen luonteisia vastatoimia "vihamielisen aikomuksen" estämiseksi, on vähäinen.

Päätettäessä Naton ja EU:n yhteistyöstä Concordia-operaatiossa sovittiin, että äärimmäisessä kriisitilanteessa EU:n ja Naton yhteinen päätös EU-rauhanturvaajien evakuoinnista laukaisee operaation joutumisen Naton komentoon sekä Naton KFOR-operaation voimankäyttö-sääntöjen soveltamisen. Tällöin myös suomalaiset EU-operaatiossa palvelevat rauhanturvaajat soveltaisivat evakuointioperaation voimankäyttö-sääntöjä. Lisäksi suomalaisten KFOR-rauhanturvaajien tulisi tarvittaessa voida osallistua mahdolliseen tukiopeeraatioon.

Selonteossa esitetään, että "vihamielistä aikomusta" koskevasta Suomen esittämästä varauksesta luovutaan.

Lisäksi esitetään, että mikäli joukkojen turvallisuustilanne vaatii ja joudutaan turvautumaan EU-rauhanturvaajien turvallisuuden takaamisoperaatioon ja evakuointiin, hyväksytään KFOR-operaation voimankäyttö-sääntöjen soveltaminen ja suomalaisten rauhanturvaajien osallistuminen operaatioon tarvittaessa.

Täysistuntokäsittelyä edellyttävät voimankäyttö-säännöt tulevat eduskunnan käsiteltäviksi vasta nyt johtuen eduskunnan vaalitauosta ja siitä, että Natosta saatiin vasta kesäkuun lopussa vahvistus, että operaation mahdolliseen evakuointiin soveltuvat Kosovon kriisinhallinta-operaation (KFOR) mukaiset voimankäyttö-säännöt. Selonteon antamisessa on näin ollen kyse rauhanturvalain mukaisen prosessin saattamisesta asianmukaisesti päätökseen eduskunnan osalta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä Suomen osallistumista Euroopan unionin ensimmäiseen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Concordiaan Makedoniassa. Operaatio on osa Länsi-Balkanin vakauttamista, ja osallistuminen edistää siten Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pyrkimyksiä.

Concordia-operaation luonne ja Makedonian olosuhteet huomioon ottaen valiokunta pitää mahdolliseen evakuointiin liittyviä KFOR-opeeraation voimankäyttö-säännöksiä perusteltuina.

Suomen osallistumisen toimivuuden kannalta valiokunta pitää valtioneuvoston esitystä "vihamielistä aikomusta" koskevan varauksen poistamisesta tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta saattaa tämän mietinnön valtioneuvoston tietoon.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Petri Neittaanmäki /kesk
vpj.	Mari Kiviniemi /kesk	Maija Perho /kok
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Hannu Takkula /kesk
	Jouni Backman /sd	Jari Vilén /kok
	Kimmo Kiljunen /sd	Ben Zyskowicz /kok
	Henrik Lax /r	Esko-Juhani Tennilä /vas.
	Suvi Lindén /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.